

SKRB ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Proti večeru 12. maja letos so se člani Sekretariata za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano odpravili na Prežganje, malo hribovsko vas na vzhodnem robu naše občine. Pred podružnično šolo so jih pričakali Prežganjčani in prebivalci okoliških vasi ter člana Landarta, strokovne organizacije, ki skupaj z občino skrbijo za izvedbo programa celostnega razvoja podeželja in obnove vasi na območju krajevne skupnosti Besnica. Navzoči so se v učilnici razdelili po vaseh v tri skupine in začeli iskati odgovore na vprašalnik, ki zadeva pomembne življenjske potrebe njihovega okolja: družbeno infrastrukturo (šolstvo, zdravstvo itd.), oskrbo, gospodarske dejavnosti v vasi, kmetijstvo in dopolnilne dejavnosti ter komunalo.

Občina Ljubljana Moste-Polje je bila leta 1991 izbrana med prvimi sedemnajstimi lokacijami v Sloveniji za izvedbo programa celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (s kratko CRPOV), za katera je Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo dalo zagon-ska sredstva, jih usmerjalo in spodbu-jalo akcijo. Na pobudo prebivalcev Malega vrha se je občina lotila iz-vedbe tega programa, ki je zamišljen kot večletno načrtno usmerjanje raz-voja tega območja. V letu 1992 je program zbudil zanimanje prebival-cev KS Besnica in KS Lipoglav. Iz-vršni svet naše občine je imenoval delovni skupini za uvajanje CRPOV

za KS Besnica in KS Lipoglav. Sku-pini sestavljajo prebivalci, politiki in strokovnjaki. Program se financira iz sredstev Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo iz 6. člena dogovora o združevanju sredstev občin in mesta Ljubljane in proračuna občine Ljub-ljana Moste-Polje. V programu CR-POV ugotavljajo, da podeželje ni imelo organizirane oblike življenja in da je »razvoj temeljil na prevzemanju obrazcev in vrednot mestnega okolja. Izhodišče vseh aktivnosti CRPOV mora biti zato iskanje podeželskega koncepta razvoja oz. razvojnih rešitev po meri podeželja in vasi ter tamkajš-njih prebivalcev. Program vsebuje

štiri cilje: osnovne značilnosti podeže-lja in razvojne perspektive, varovanje vseh prostorskih in ekoloških vred-not, varovanje socialnih in kulturnih vrednot in cilje, ki so pomembni za dvig standarda.

Od 15. novembra lani so predstavniki Landarta predavali vsake tri tedne po va-seh besniške krajevne skupnosti. Po uvod-nem delu programa so po predhodnem ogledu terena organizirali sestanke. Na-men tega izobraževalnega programa je vzpodbuditi vaščane k ustvarjanju idej, k premisleku, kakšno je njihovo okolje in kaj lahko storijo sami, da bo drugačno in boljše. Strokovnjaki Landarta in občinski sekretariat za kmetijstvo, na čelu z g. Bo-janom Zajcem pa lahko pomagajo z na-sveti in predlogi in na koga naj se obrnejo za svet pri določenih problemih. Na ome-njenem sestanku na Prežganju je geograf in sociolog dr. Stanko Pelc povzel odgo-vore na vprašalnik. Odgovarjali so vaščani Malega Trebeljevega, Volavla in Prežga-nja. Ugotovili so, da problem oskrbnih dejavnosti ni posebej žgoč, razen potrebe po frizerju in mehaniku. V okviru kmetij-skih dejavnosti so se zavzeli za odprtje mesnice in sirarne, v dopolnilnih dejavno-stih pa ne vidijo zasluga. Vsekakor pa bi ti kraji zaradi slabe vode potrebovali nov vodovod, pa tudi telefonskih priključkov ni dovolj. Dr. Stanko Pelc je poudaril, da morajo najprej prebivalci sami poskrbeti za sredstva in organizacijo dela. Šele nato se bo priključila občina s svojimi sredstvi in strokovnimi nasveti. Dan pred sestankom na Prežganju je ekipa Landarta obis-kala pet vasi in se seznanila s pglavitnimi problemi. Sestanka pa so se udeležili le

predstavniki treh vasi. Dr. Pelc je opozo-ril, da bodo tisti, ki se udeležujejo sestan-kov, in na katerih izmenjujejo zamisli, prišli do zaključkov, ki bodo imeli vidne po-sledice v njihovih vaseh. Udeleženci se-stanka so še podčrtali pomembnost ure-jene podobe kraja, kjer živijo. Urejenost dvorišča in okolice hiše ter javnih površin pred šolo, trgovino in cerkvijo je osebna izkaznica kraja. Krajinski arhitekt Janez Dolinar je povedal, da z obnovo vasi razu-memo tudi oblikovalski vidik. V tem po-gledu je treba posvetiti pozornost tudi majhnim objektom, kot so kapelice. Obi-skovalci se ustavljajo ob kapelicah zato, ker pričajo in opozarjajo na določen usod-nen dogodek v kraju. Vegetacija ima tudi funkcijo, da nudi ugodje in da določen objekt skriva ali poudari. Za takšne pose-ge so potrebna majhna sredstva, je približ g. Dolinar.

In kateri rezultati programa CR-POV so že vidni? Dogovorili so se, da bodo v KS Besnica postavili pred kmetije lesene table, ki bodo imele enotno podobo in na katerih bodo napisana domača ledinska imena kmetij, v utorih, na spodnjem delu tabel pa bodo zapisali, kaj prodajajo na določeni kmetiji. Do »Praznika jagod in češenj«, ki bo 11. junija na Jančah, bodo postavili nekaj takšnih tabel. Kulturno zabavna prireditve »Praznik jagod in češenj« naj bi doka-zala vaščanom, kako je mogoče izko-ristiti primerjalne prednosti teh kra-jev. Nazadnje pa moramo poudariti, da se 1. junija začnejo javna dela na sedemkilometrski turistični poti na Malem vrhu, kjer se ponujajo čudo-viti razgledi. Uredili bodo tudi parki-rišče. Javna dela je prevzelo Planin-sko društvo Špik.

MARJAN KOVAČEVIČ-BELTRAM

SLOVENSKI PODEŽELSKI PRAZNIK JAGOD JANČE, PLANINSKI DOM, 11. JUNIJ 1994
PROGRAM:

10.00: OTVORITEV SLOVEN-SKEGA PRAZNIKA JAGOD
Predstavitve domačih kmetov s pro-dajo jagod, domačega žganja, mlečnih izdelkov, peciva in drugih domačih iz-delkov

Predstavitve gostujočih kmetov iz Go-riških hrd in Slovenskih goric s prodajo domačih vin

Predstavitve Lovske družine Laze s prodajo lovskega golaža

10.30: ZAČETEK ZABAVNEGA PROGRAMA ZA OTROKE
ansambel Čuki
gostje s Ptuja z lutkovno igrice
pričetek srečelova

13.00: KOŠARKARSKA TEKMA MED REPUBLIŠKIMI POSLANCI IN MOŠTVO JANC (pred šolo na Jančah)

13.00: NADALJEVANJE ZABAV-NEGA PROGRAMA (pri Planin-skem domu na Jančah)

Prežganjski oktet
domači godci (harmonika, čindarasa, klarinet, orgle)
prikaz domače obrti (pletanje košar)

15.00: ŠPORTNA TEKMOVANJA
Tekmovanje v košnji
Hoja s hoduljami
Plezanje na mlaj
Streljanje na slepo tarčo

16.30: ZAKLJUČEK RAZSTAVE IN RAZGLASITEV NAJBOLJŠIH RAZSTAVLJALCEV
NADALJEVANJE ZABAVNEGA PROGRAMA Z ANSAMBLOM KAJŽARJI

PO PLOČNIKU DO KONCA LJUBLJANE

Na zaloškem mostu čez Ljubljano je tabla z napisom Ljubljana. Do tu torej seže mesto Ljubljana in do sem so prejšnji mesec naredili pločnik.

Seveda, samo na eni strani Zaloške ce-ste in seveda le skozi stari del Zalog, od križišča z Agrokombinatsko do mostu. Kljub temu pa meščani, če bi to želeli, še ne bi mogli iz centra mesta po pločniku do njegovega roba, na primer sem v Zalog. Kajti Zaloška cesta, ki se začne pri Hrvat-skem trgu, še nima pločnika po vsej svoji dolžini, pa tudi kolesarske steze ne. S pločnikom skozi Zalog pa so vendarle izpolnili še zadnji najpomembnejši pogoj za varnost pešcev v cestnem prometu na Zaloški cesti vsaj v strnjanih naseljih. Cesta ima zdaj pločnik skozi Studenec, Polje in Zalog. Tako bo odleglo še zlasti staršem šolajočih se otrok.

In kako bo s tablo z napisom Ljubljana v prihodnje?

Tudi to je prav ta čas aktualno vpraša-nje. V nedeljo, 29. maja se bomo na refe-rendumu po vsej Sloveniji odločali o novih občinah. Mi se bomo odločali o tem, do kod bo segala mestna občina Ljubljana (MOL). O tem, do kod bo segalo mesto, pa se ne bomo odločali na referendumu, temveč bodo o tem odločili poslanci nove mestne občine. Torej če bo mesto segalo do zaloškega mostu, lahko mestna občina seže tudi dlje. Pričakovati pa je, da bo tabla z napisom Ljubljana tudi v prihodnje še stala tukaj.

Besedilo in fotografija S. G.

Otroci na sliki so sicer iz Kamnika, v Za-log pa so prišli na srečanje tabornikov. V prostem času so se sprehodili po novem pločniku, ki jih je varno pripeljal do mo-stu čez Ljubljano, kjer je bilo v starih časih živahno trgovsko rečno pristanišče.

KJE JE PROBLEM?

Vsakdo, tudi tisti, ki tega noče povedati, lahko v svojem naselju najde stvar, ki mu ni povšeči, ki ga moti in ki bi jo rad tako ali drugače spremenil. Tudi če bi hoteli, ne bi mogli vsega napraviti tako, da bi bili zadovoljni prav vsi. Kakorkoli že, včasih je zanimivo slišati, kaj je za prebivalce občine Moste-Polje najbolj problematična stvar v njihovem kraju.

Maja Primc, 22 let, študentka (Fužine): Največji problem v Fužinah je zame nočni hrup, ki ga povzročajo mladi. S tem mislim pred-vsem na vožnjo z mopedi, ki povzročajo neznanjski ropot, in to na mestih, kjer se sploh ne bi smeli pojavljati. Tudi podnevi, ko hodiš po pločni-kih, moraš hudo paziti, da te kdo ne povozí. Policaji bi morali na te prestopke malo bolj paziti. Tudi pred vhodi v sta-novanjske bloke nima zdo-lgočasna mladina ponoči kaj iskati.

Fatima Silifstarevič, 57 let, upokojenka (Fužine): Če do-bro premislim, potem v tem naselju ni prav ničesar, kar bi me posebej motilo. Imamo vse, kar potrebujemo. Še naj-večja nevšečnost, ki se je lahko v tem trenutku spom-nim, je onesnaženost zelenic in naselja nasploh. Če pa me že sprašujete o težavah, po-tem je trenutno moja največja skrb to, da dobim slovensko državljanstvo.

Lidija Pečnikar, 60 let, upokojenka (Kodeljevo): Ena izmed stvari, ki me zelo moti je pregost promet. In če bi bilo samo to, bi bilo še vse v redu. Težava je ta, da naši vozniki niso osveščeni in da vozijo ne ozirajoč se na druge. Cestne ovire za pre-prečevanje hitre vožnje se mi kljub temu, da sem tudi sama voznica, zdijo prava rešitev. Postaviti bi jih bilo treba na vseh mestih, kjer je gostota pešcev, ki prečkajo ceste, ve-lika.

August Kastelic, 53 let, strojni tehnik (Bizovik): Še najbolj nam bi ta trenutek prav prišlo župnišče. Za ta namen bi prav dobro služil sedaj zapuščen gasilski dom. Prav bi nam prišel tudi vrtec, saj moramo svoje otroke vo-ziti v Hrušico, Sostro ali pa v Štepanjsko naselje. Tudi avtobus je malce daleč. Kljub temu, da je bilo zadnje čase dvignjenega kar precej prahu

zaradi vzhodne obvoznice, se mi zdi, da cesta pač mora biti. Tudi vodovoda, ki nam ga obljubljajo v zameno v bistvu ne potrebujemo, saj se mi zdi voda, ki jo imamo sedaj, do-volj dobra.

Said Omanović, 34 let, pa-pirničar (Vevče): Moti me, ker so zadnje čase po četrti uri zaklenjena vrata dvorišča, otroškega vrta. V okolici živi zelo veliko družin z maj-nimi otroki, ki se sedaj nikjer več ne morejo igrati.

I. S.

»KO ZACVETIJO V LJUBLJANI KOSTANJI...«

Nekako tako se sliši prijetna in nekoliko otožna pesem o cvetočih kostanjih, ki jo včasih slišimo na naših radijskih valovih. Še nekaj pesmi je na to temo, ki bi jih bilo v tem mesecu prijetno slišati, ker nas spominjajo na mogočna drevesa, ki se v maju razkošno razcvetijo in dajo Ljubljani prelepo pomladno podobo. Kakšna bi bila Ljubljana brez značilnih košatih krošenj divjega kostanja ob Ljubljani, na grajskem griču, v Tivoliju, Ambroževem trgu in drugje? Maja se v krošnjah teh mogočnih dreves razcveti na tisoče kot sveče stojčih cvetočih grozdov, ki z opojnim vonjem vabijo zaljubljence v svoje zavetje. V vročem poletju nudijo najglobljo senco, jeseni pa padajoči rjavor-deči plodovi in šuščeče listje pojejo sprehajalcem pomirjačo pesem o minu-lem.

Divji kostanji so sicer v naših krajih in tudi Ljubljani tujci, ki pa so v minu-lih 200 letih postali »meščani« Ljub-ljane, del njene podobe. V naši občini nimamo večjih značilnih kostanjevih drevoredov. Še največ jih je v nekda-njem grajskem parku na Kodeljevem, Selu in na Fužinah. Skupine dreves pa rastejo še širom po občini, povsod tam, kjer so bile nekoč imenitne gos-tilne s senčnimi gostilniškimi vrtovi, na katerih je bilo v vročih dneh tako prijetno posedeti in srkati hladno pivo.

Divji kostanj pa ima tudi svojo zgo-dovino. Njegova pradomovina je Azija. Divje raste še v Bolgariji, se-vern Grčiji in Albaniji. Leta 1576 so

ga iz Carigrada prinesli na Dunaj. Morda se je v letih turških vpadov zasejal tudi kje v naših krajih, saj so ga baje Turki imeli za krmiljenje konj, zato so mu rekli tudi »konjski ko-stanj«. A načrtno so ga za okras ter za krmiljenje goveje živine in drobnice začeli po naših krajih in Evropi širiti šele sredi 18. stoletja, tako kot robi-nijo (mi ji narobe rečemo akacija). Marijan Britovšek piše v knjigi Raz-voj fevdalne agrarne strukture, da so leta 1749 priročniki za kresijske urad-nike že vsebovali predpise za Češko in druge dežele, naj spodbujajo pod-ložnike h gojitvi okrasnih dreves, med katerimi je bil tudi divji kostanj. Znani naravoslovci tedanje dobe

v njem niso videli nobene vrednosti, Dunaju pa je bil všeč in začeli so ga saditi v vseh avstrijskih deželah, Evropi in sredi 18. stoletja tudi po Kranjskem. Z njim so krasili graščin-ske, mestne in trške drevorede. Enega prvih drevoredov divjega ko-stanja so zasadili okrog leta 1770 v Dolu pri Dolskem, na Erbergerje-vev posestvu. Listje in plodove so priporočali za živinsko krmo. Na Po-stojnskem so si posamezniki prizade-ovali, da bi posadili čim več dreves na vse gole in še posebno na srenjske pašnike. Obljubljali so, da jim bodo kostanji čez 15 let dali izdatno krmo za živino in drobnico. V Vipavi, Pla-nini in Postojni so ustanavljali dreves-nice divjega kostanja. Seme jim je pošiljala kmetijska družba, ki je ve-liko pripomogla k širjenju tega dre-vesa. Leta 1845 so saditev priporočale tudi Novice. Kot so zapisale, je bil vagan (dva mernika) kostanjevega zdroba po hranljivosti enak vaganu ovsu. Nekateri so menili, da bi plo-dove divjega kostanja lahko koristno uporabili tudi za izdelavo mila. Kljub najboljšimi priporočilom pa vse kaže, da se na Notranjskem niso preveč

navdušili zanj, saj so posadili več lip in topolov kot pa kostanjev. Na Po-stojnskem se je veliko bolje obnesla robinija (akacija), za katero je praški

profesor Bohač trdil, da bi njeno listje ob sušnih ali deževnih letih lahko na-domestilo živinsko krmo, ker da je po hranljivosti enako detelji ali graščici. To zadnje so še najbolj s pridom upo-rabili za utrjevanje nasipov in usekov pri gradnji južne železnice. Izhaja iz severne Amerike, razširjena pa je po vsej Sloveniji, kjer teče železnica. Obe drevesi dočakata 200 let.

SLAVKO GERLICA

Bujni divji kostanji pri gostilni Babnik na Fužinah, ki dajejo senco parkira-nim avtomobilom. To je v vročih poletnih dneh resnično dragocena prednost. (Foto: S. G.)